

**A Kúria
mint felülvizsgálati bíróság
í t é l e t e**

Az ügy száma: Pfv.II.20.275/2016/10.

A tanács tagjai:

Dr. Makai Katalin a tanács elnöke

Dr. Kövesné dr. Kósa Zsuzsanna előadó bíró

Dr. Baloginé dr. Faiszt Judit bíró

A felperes:

A felperes képviselője:

Dr. Béres Zoltán ügyvéd

Az alperes:

II. rendű

Az alperes képviselője:

Dr. Berényi Tamás ügyvéd

A per tárgya:

Ajándékozási szerződés érvénytelensége

A felülvizsgálati kérelmet benyújtó fél:

felperes

Az elsőfokú bíróság neve és a határozat száma:

Budapesti II. és III. Kerületi Bíróság 5.P.II.20.220/2014/37.

A másodfokú bíróság neve és a jogerős határozat száma:

Szombathelyi Törvényszék 6.Pf.20.819/2015/7/I.

Rendelkező rész

A Kúria a jogerős ítéletet hatályában fenntartja.

Megkeresi a Sz.-i Járási Földhivatal Földmérési és Földügyi Osztályát, hogy a Sz., belterület, 6867/A/3 hrsz. (természetben: Sz., Sz. u.5 I/3.), valamint a V., 317/2 hrsz. (természetben: V., K. u. 28) alatti ingatlanokra a Kúria 20.275/2016/7 sorszámú végzésével elrendelt, a felülvizsgálati kérelem benyújtása feljegyzésének tényét az ingatlannyilvántartásból törölje.

Kötelezi a felperest, hogy 15 napon belül fizessen meg az alperesnek 200.000 (kettőszáz-ezer) forint felülvizsgálati eljárási költséget.

A lerótt 1.150.000 forint felülvizsgálati eljárási illetéket a felperes maga viseli.

Az ítélet ellen felülvizsgálatnak helye nincs.

I n d o k o l á s

A felülvizsgálat alapjául szolgáló tényállás

- [1] A felperes és a II. rendű alperes testvérek, (a per időtartama alatt elhunyt) néhai I. rendű alperes (továbbiakban: I. rendű

alperes) az édesanyjuk.

- [2] Az I. rendű alperes tulajdonát képezte Sz.-n és V.-ben két ingatlan osztatlan közös résztulajdona, illetve bankszámlával rendelkezett. Epilepsziás betegsége 2009 novemberében kezdődött, a kivizsgálás után gyógyszeres kezelést kapott. 2011 júniusában a zavartsága és a beszédzavara miatt az orvosi vizsgálaton agyi infarktust állapítottak meg, 2011 novemberében ismét beszédzavara volt. 2011 decemberében - egy újabb epilepsziás roham miatt - kórházba került, majd 2012. január 17. és 19. között a kórház Általános Neurológiai Osztályán kezelték, ekkor a Parkinson-kór tünetei is jelentkeztek nála. A kórházból az I. rendű alperes három nap után a saját felelősségére hazament. A zárójelentés szerint a 2011 decemberében lezajlott epilepsziás nagy roham óta mind fizikális, mind mentális állapota romlott, időnként egyértelműen megítélhetően zavart, vagy beszédzavara van. A felperes és a II. rendű alperes megszervezték az édesanyjuk ellátását. A gondozásával megbízták N. J.-t, aki 2012 februárjától 2012. szeptember 10. napjáig minden nap, délelőtt és délután is néhány órát vele töltött és az állapotáról folyamatosan feljegyzést készített. Az I. rendű alperes 2012 februárjában és márciusában több alkalommal is zavart állapotba került. Dr. Sz. M. szakorvos a 2012. március 13. napján elvégzett ambuláns vizsgálaton megállapította, hogy gondolkodásának tempója nagy fokban meglassult, mindkét kezén a Parkinson-kór jelei láthatóak, amelynek foka a normál életvitelét még nem akadályozza, de a feledékenység, a megjegyző emlékezet zavara súlyos fokú.
- [3] 2012. március 21. napján az I. rendű alperes a II. rendű alperes kíséretében megjelent dr. G. I. közjegyzőnél és bemutatta a háziiorvosa, dr. N. E. orvosi igazolását, amely szerint tudata tiszta, éber és orientált. A közjegyzőnél írásba foglalt új végrendelete szerint a Sz. belterület 6867/A/3 helyrajzi szám alatt felvett, természetben a Sz., Sz. u. 5. I. emelet 3. szám alatti lakásingatlan - amelynek 1/4 tulajdoni hányadát a II. rendű alperes 2011. szeptember 20. napján neki ajándékozta - 3/4 tulajdoni illetőségét a felperes, míg a V., 317/2 helyrajzi szám alatti, természetben a V., K. u. 28. szám alatti hétvégi ház és udvar megnevezésű ingatlanon fennálló tulajdonát a II. rendű alperes örökli.
- [4] A felperes - az I. rendű alperestől 2011. december 6. napján kapott meghatalmazás alapján - az I. rendű alperesnek a bankszámlájáról 2012. június 6-án 4.500.000 forintot, 2012. június 15-én 100.000 forintot, 2012. június 13-án 8.000 eurót vett fel. Az I. rendű alperes nem kapott bankszámlakivonatot, emiatt a II. rendű alperessel bement a bankfiókba, ahol tájékoztatták, hogy a felperes a számlájáról nagyobb összeget vett fel. Az I. rendű alperes úgy érezte, hogy ez a pénzfelvétel az akaratával ellentétes, ezért a II. rendű alperessel felkereste dr. B. T. ügyvédet és jogi tanácsot kért tőle. 2012. július 30. napján a II. rendű alperes kíséretében visszament a bankfiókba, a felperesnek adott meghatalmazását visszavonta, egyben a bankszámla feletti rendelkezésre a II. rendű

alperest jogosította fel.

- [5] 2012. augusztus 1-jén a II. rendű alperes elvitte őt a házi orvosához, aki megvizsgálta és igazolást állított ki arról, hogy a tudata tiszta, jogi eljárás megindítása tekintetében egyértelműen foglal állást. 2012. augusztus 2. napján - a rá következő napon - az I. és a II. rendű alperesek ügyvéd közreműködésével ajándékozási szerződést kötöttek, amely szerint a velemi ingatlan 1/2 tulajdoni hányada, valamint a sz.-i lakásingatlanon fennálló 3/4 tulajdoni hányadából 1/2 tulajdoni hányad a II. rendű alperes tulajdonába kerül. A szerződés értelmében az ajándékozó a juttatást a leendő hagyatéka értékéhez való hozzászámítás kötelezettsége nélkül adta, az osztályra bocsájtást kizárta. A felperes az I. rendű alperes lakásának postaládájában megtalálta az ingatlannyilvántartási értesítést, így szerzett tudomást arról, hogy a sz.-i és a v.-i ingatlanokra tulajdonjog bejegyzés iránti kérelmet nyújtottak be.
- [6] 2012. augusztus 22-én az I. rendű alperes, mint ajándékozó és a felperes, mint megajándékozott ajándékozási szerződést kötött. Eszerint az I. rendű alperes - holtig tartó haszonélvezeti joga kikötése mellett - a sz.-i ingatlanból 1/4 tulajdoni hányadot, a v.-i ingatlanból pedig 2/4 tulajdoni hányadot a felperesnek ajándékozott. A földhivatali eljárásban derült ki, hogy a korábbi tulajdonjog bejegyzés iránti kérelmet az augusztus 2. napján megkötött ajándékozási szerződés miatt nyújtották be.
- [7] A felperes és a II. rendű alperes 2012. augusztus 31-én a bankszámláról 3000 eurót vettek fel. A II. rendű alperes állítása szerint ez az összeg is a felpereshez került.
- [8] 2012. szeptember 14-én a felperes az I. rendű alperest zavart állapotban találta, ezért először a sürgősségi osztályra, azután a neurológiai osztályra, majd a pszichiátriai osztályra szállították, ahol 2012. szeptember 21-ig kezelték. A zárójelentés szerint szellemi hanyatlás, súlyos demencia tünete látszik, teljes ellátást és 24 órás felügyeletet igényel. 2012. szeptember 19-én a felperes kérésére - az intézeti elhelyezése miatt - dr. V. É. főorvos pszichiátriai szakvéleményt állított ki, amely szerint az I. rendű alperes önellátásra képtelen, állandó felügyeletre szorul, súlyos szellemi hanyatlás tünetei észlelhetőek. A pszichiátriai osztályon történő kezelés után egy időotthonba került.
- [9] 2012. szeptember 7-én a felperes az I. rendű alperes gondnokság alá helyezése iránt keresetet nyújtott be a bíróságra. A perben kirendelt szakértő szakvéleménye szerint az alperes cselekvőképességet kizáró gondnokság alá helyezése indokolt, de arra, hogy az alperes 2012. augusztus 2-án az ajándékozási szerződés megkötéséhez szükséges belátási képességgel rendelkezett-e, utólag vélemény nem adható, minimális belátási képessége szellemi hanyatlása ellenére is megtartott lehetett. A Szombathelyi Járásbíróság 2013. február 4-én kelt 18.P.21.088/2012/28. számú ítéletével az alperest végleges jelleggel cselekvőképességet kizáró gondnokság alá helyezte. A másodfokú bíróság 6.Pf.20.214/2013/3.

sorszámú ítéletével az elsőfokú bíróság ítéletét helybenhagyta.

[10] Az I. rendű alperes 2013. december 6. napján hunyt el.

A kereseti kérelem és az alperes védekezése

- [11] A felperes keresetében elsődlegesen azt kérte, hogy a bíróság állapítsa meg: az I. és a II. rendű alperes között 2012. augusztus 2. napján létrejött ajándékozási szerződés az 1959. évi Ptk. (továbbiakban: Ptk.) 17. § (1) bekezdése alapján semmis és rendelkezzen az eredeti állapot helyreállításáról. A 2015. május 15. napján benyújtott előkészítő iratában keresetét kiterjesztette és a szerződést a Ptk. 210. §-a alapján tévedés, illetve közös téves feltevés jogcímén is támadta.
- [12] Elsődleges keresetét arra alapította, hogy a szerződés megkötésekor az I. rendű alperes nem rendelkezett az ügyei önálló viteléhez szükséges belátási képességgel, elmeállapota joghatás kiváltására alkalmas jognyilatkozat megtételét nem tette lehetővé. Az orvosi iratok (zárójelentések, leletek, ambuláns kezelések, szakorvosi vélemények) alapján egyértelműen megállapítható, hogy édesanyjuknak 2012 februárjától a belátási képessége teljesen hiányzott, a cselekedetei következményét nem tudta felmérni. Zavarodottan viselkedett, (eltévedt az utcán, nem tudta hol van), a ruhadarabokat összekeverte (az alsó ruházatot vette fel utoljára, nem az évszaknak megfelelően öltözködött), a napszakokat felcserélte, beszéde zavaros lett és személyi higiéniája sem volt megfelelő. Önálló életvitelre teljesen képtelenné vált, demenciája miatt állandó felügyeletre szorult, emiatt fogadtak mellé napi gondozót. Az I. rendű alperes állapotában javulás nem történt, az ajándékozási szerződés megkötése időpontjában tehát ügyei önálló viteléhez szükséges belátási képességgel nem rendelkezett.
- [13] Másodlagos kereseti kérelmét illetően arra hivatkozott, hogy a szerződést kötő felek vagy közös téves feltevésben, vagy tévedésben voltak. Az ajándékozási szerződés megkötésének okaként ugyanis a II. rendű alperes azt adta elő, hogy édesanyjuk szerint ő a bankszámláról jogosulatlanul vette fel a pénzt (ellopta). Ez azonban nem felelt meg valóságnak, mert a bankszámla felett rendelkezési joga volt, a pénzösszeg felvételére pedig maga az I. rendű alperes hatalmazta fel. Állítása alátámasztására bemutatta a 2011. december 10. napján kelt, megbízás elnevezésű okiratot, amelyben az I. rendű alperes feljogosította őt arra, hogy a bankszámlájáról a tartós lekötést követően 6.000.000 forintot felvegyen és azt fele-fele arányban Gy., illetve J. unokáinak juttassa. A felperes előadta, hogy az I. rendű alperes 2007 évben tett végrendelete alapján a sz.-i lakást ő, míg a v.-i nyaralót a II. rendű alperes örökölte volna. A két ingatlan között azonban a v.-i ingatlan javára 6.000.000 forint értékkülönbség állt fenn, ezért - az értékkülönbség kiegyenlítésére - adta az I. rendű alperes a pénzfelvételre a megbízást. Érvelés szerint, ha ezt az édesanyjuk elfelejtette, akkor a szerződés megkötésekor belátási

képessége hiányzott, illetve a II. rendű alperessel (az ő magatartását illetően) közös téves feltevésben voltak, ha pedig emlékezett a meghatalmazásra, akkor az ő magatartását illetően tévedésben voltak.

- [14] A II. rendű alperes a kereset elutasítását kérte. Állította, hogy bár édesanyjuk nem volt egészséges, egészségi állapota ingadozott, de a szerződés megkötésekor belátási képességgel rendelkezett. Az ajándékozási szerződés célja az volt, hogy az I. rendű alperes a számlájáról eltűnt pénzt a felperestől visszaszerezze. Úgy gondolta, ha a felperest az örökségből kizárja, ezzel őt a pénz visszaadására kényszeríti. Hivatkozott arra is, hogy amennyiben az I. rendű alperesnek a 2012. augusztus 2. napján aláírt ajándékozási szerződés megkötésekor nem volt belátási képessége, akkor a felperessel megkötött ajándékozási szerződéskor, 2012. augusztus 22. napján sem.

Az első- és másodfokú ítélet

- [15] A Szombathelyi Járásbíróság 18.P.20.727/2013/79. sorszámú ítéletével a felperes keresetét elutasította.
- [16] Az elsőfokú bíróság megállapította, hogy a felperest terhelte a Pp. 164. § (1) bekezdése alapján annak bizonyítása, hogy az I. rendű alperesnek a szerződéskötés időszakában tartósan, vagy a jognyilatkozata megtételekor (2012. augusztus 2) átmenetileg, az ügyei viteléhez szükséges belátási képessége teljesen hiányzott és ezért a szerződés a Ptk. 17. § (1) bekezdése alapján semmis.
- [17] Az elsőfokú bíróság az I. rendű alperes belátási képessége tekintetében széles körű bizonyítási eljárást folytatott le: tanúkat hallgatott meg, illetve a felek az orvosi dokumentációt, a gondnokság alá helyezési per egyes iratait csatolták. Az elsőfokú bíróság az I. rendű alperes egészségi állapotának - mint orvosi szakkérdésnek - a megítélésére a perbe szakértőt vont be. Dr. Sz. M. szakvéleményében kifejtette: a megfelelő adatok hiányában az nem határozható meg, hogy a néhai I. rendű alperesnek 2012. augusztus 2-án, illetve 2012. augusztus 22-én volt-e a mindennapi ügyei viteléhez szükséges belátási képessége, ebben a vonatkozásban valószínűségi vélemény sem adható. Az első objektív adat a 2012. szeptember 19-én kelt pszichiátriai szakvélemény, amelyből következően az I. rendű alperesnek az ügyei viteléhez szükséges belátási képessége ettől az időponttól kezdődően kizárt. Ez azonban nem jelenti azt, hogy 2012 augusztusában rendelkezett a szerződéskötéshez szükséges belátási képességgel, mint ahogy az sem kizárt, hogy ilyennel rendelkezett. Később, az orvosi iratok és a tanúvallomások ismeretében kiegészített szakvéleménye szerint, a néhai I. rendű alperes nagy valószínűséggel rendelkezhetett a szerződés megkötéséhez szükséges belátási képességgel.
- [18] Az elsőfokú bíróság a kiegészített szakvéleményt aggálytalannak tekintette és ítélezése alapjául elfogadta. A szakvélemény ugyanis azonos következtetésre jutott a gondnoksági perben beszerzett

szakvélemény I. rendű alperes 2012. augusztusi állapotára vonatkozó megállapításával: az I. rendű alperesnél fokozatos szellemi leépülést diagnosztizált, mivel azonban a leépülés nem egyenes vonalú, ezért az állapotában ingadozás lehetett. Dr. F. J. szakértő szerint sem elképzelhetetlen, hogy az I. rendű alperesnek a fokozatos szellemi leépülése mellett is volt minimális beszámítási képessége. A két - a perbeli jogvita szempontjából - egybehangzó szakvéleményt alátámasztotta dr. Sz. M. pszichiáter főorvos és dr. V. É. pszichiáter tanúvallomása is. A felperes által felkért dr. F. M. igazságügyi pszichiáter szakértő magánszakvéleménye szerint viszont nem valószínű, hogy az I. rendű alperesnek voltak olyan tiszta pillanatai, amikor belátási képességgel rendelkezett a szerződés megkötésére. A bíróság együttesen meghallgatta a kirendelt szakértőt és a magánszakértőt, akik véleményüket fenntartották.

- [19] A perben meghallgatott tanúk az I. rendű alperes szellemi állapotának megítélésében eltérően nyilatkoztak. A felperes által indítványozott tanúk az I. rendű alperes zavart viselkedését, mentális állapotának leépülését tapasztalták, míg a II. rendű alperes tanúi azt tanúsították, hogy az I. rendű alperes kommunikált velük, ez alapján megítélésük szerint tiszta tudattal rendelkezett, ki tudta nyilvánítani az akaratát és a következmények felmérésére képes volt.
- [20] A perbeli adatok mérlegelésével az elsőfokú bíróság arra a meggyőződésre jutott, hogy a felperes a keresetének a Ptk. 17. § (1) bekezdésére alapított jogcímén a szerződés semmisségét kétséget kizáróan nem tudta bizonyítani. A felperes által felkért magánszakértői szakvélemény a bíróság által kirendelt szakértő véleményében foglaltak (beleértve a gondnoksági perben az I. rendű alperes életében elvégzett szakértői vizsgálatot) aggályosságát nem alapozta meg. Az elsőfokú bíróság utalt a Kúria Pfv.I.20.945/2014/14. számú eseti döntésében kifejtettekre, amely alapján önmagában az a tény, hogy az egyik fél által beszerzett magánszakértői vélemény a perben kirendelt szakértő véleményével ellentétes végkövetkeztetést tartalmaz, nem teszi szükségessé a szakértők meghallgatását, újabb szakértő kirendelését, erre csak akkor van szükség, ha a magánszakértői véleményben foglaltak alapján az igazságügyi szakértői vélemény aggályokat ébreszt.
- [21] Az elsőfokú bíróság álláspontja szerint a perbeli, kiegészített szakértői véleményben megállapítottakat alátámasztják a tanúvallomások is. A meghallgatott két pszichiáter orvos a szellemi hanyatlást és a súlyos demenciát megerősítette, de egyik sem zárta ki a belátási képesség fennállását, illetve annak minimális voltát. A tanúvallomások körében kiemelten értékelte az elfogulatlan tekintett N. J. nyilatkozatát. A tanú ugyanis 2012. szeptember 10-ig napi kapcsolatban állt az I. rendű alperessel és több órát eltöltött vele, az által vezetett feljegyzésekben a szerződéskötés hetében semmilyen rendkívüli eseményt nem tüntetett fel. A tanú sem zárta ki, hogy a néhainak lehettek olyan pillanatai, amikor

vagyontárgyairól tudott rendelkezni. Az I. rendű alperes cselekvőképtelenségét cáfolta L. M. A. banki alkalmazott és dr. G. I. közjegyző vallomása is.

- [22] Az elsőfokú bíróság a másodlagos, a Ptk. 210. § (1), és (3) bekezdésére alapított érvénytelenség megállapítására irányuló kereseti kérelmet is elutasította. A felperes a megtámadási határidőből kicsúszott, ezen jogcímenek előterjesztett keresete érdemi elbírálása kizárt. Az igényérvényesítésre a Ptk. 236. § (1) bekezdése az irányadó, tehát a megtámadási határidő a tévedés, (megtévesztés) felismerésekor kezdődik. A felperes a 2012. augusztus 2. napján megkötött ajándékozási szerződésről tudomással bírt, az I. rendű alperes 2013. december 6. napján elhalálozott, ehhez képest a felperes csak 2015. május 15. napján érkezett előkészítő iratában terjesztette ki a keresetét. A megtámadási határidő eltelte miatt a keresetet érdemben nem vizsgálta.
- [23] A felperes fellebbezése folytán eljáró másodfokú bíróság az elsőfokú bíróság ítéletét helybenhagyta.
- [24] A törvényszék megítélése szerint a járásbíróság a tényállást - a bizonyítékokat egyenként és összességében mérlegelve - alapvetően helyesen állapította meg és érdemben helytálló az abból levont jogi következtetése is. A másodfokú bíróság a tényállást részben korrigálta, illetőleg kiegészítette, de az így kiegészített tényállás alapján sem találta megalapozottnak a felperes fellebbezését. Az elsőfokú bíróság ugyanis a Ptk. 17. § (1) bekezdésére alapított semmiségi ok kapcsán terjedelmes bizonyítást folytatott le és a beszerzett bizonyítékokat okszerűen, a Pp. 206. § (1) bekezdésének rendelkezését betartva értékelte. A törvényszék visszautalt az elsőfokú bíróság helytálló érvelésére, azt nem ismételte meg.
- [25] A másodfokú bíróság kiemelte: a felperest terhelte a Pp. 164. § (1) bekezdése alapján annak bizonyítása, hogy az alperesek közötti ajándékozási szerződés megkötésekor az I. rendű alperes olyan állapotban volt, hogy ügyei viteléhez szükséges belátási képessége - tartósan, vagy a jognyilatkozat megtételekor átmenetileg - teljesen hiányzott. Az elsőfokú bíróság a bizonyítási eljárás adatai mérlegelésekor helyesen emelte ki az I. rendű alperessel legtöbb időt töltő N. J., a szerződést megelőző néhány napban a vele kapcsolatba lépő banki alkalmazott, L. M. A. és dr. N. E. háziorvos tanúvallomásait. A felperes által megjelölt tanúk ugyanis az I. rendű alperes állapotát korábban észlelték. A másodfokú bíróság a fellebbezésre figyelemmel megállapította, abból, hogy az I. rendű alperes a II. rendű alperesnek nem tett említést a felperesnek korábban adott, a bankszámlájáról készpénz felvételére feljogosító meghatalmazásról, még nem lehet következtetést levonni a belátási képesség szerződéskötéskori hiányára, hiszen az is lehetséges, hogy az I. rendű alperes szándéka az időközben eltelt 8 hónap alatt megváltozott.
- [26] Ami a felperes másodlagos, a megtámadási jogcímekre alapított keresetét illeti, a másodfokú bíróság rögzítette, hogy a felperes

tévedés, illetve közös téves feltevés jogcímén érvényesítette az igényét, mert a végleges kereseti kérelme ezt tartalmazza. A felperes helytállóan mutatott rá arra, hogy a Ptk. 204. § (3) bekezdéséből következően az e jogcímre alapított követelés elévülését a bíróság hivatalból nem vehette volna figyelembe és a megtámadási határidő elteltére a II. rendű alperes az elsőfokú eljárásban nem hivatkozott. A másodfokú eljárásban azonban már ezzel is érvelt, ezért a Ptk. 236. § (1) bekezdése szerinti megtámadási határidő elmulasztását - az érvényesített követelés elévülését - kifogásként érvényesítette. E kifogás előterjesztését a Pp. a másodfokú eljárásban nem zárja ki, az csupán a Pp. 247. § (3) bekezdése alapján a beszámítási kifogás előterjesztésére korlátozódik.

- [27] A másodfokú bíróság egyetértett az elsőfokú bírósággal abban, hogy a felperes a megtámadási jogcímekre alapított keresetét a törvényben előírt határidőn túl érvényesítette. A felperes ugyanis a tévedés, a közös téves feltevés jogcímén megtámadási jogát a II. rendű alperes 2015. március 16. napján tett nyilatkozatára alapította. Ezzel szemben a gondnokság alá helyezés iránti eljárásban a 2012. október 25-én megtartott tárgyaláson a II. rendű alperes - tanúként - a felperes jelenlétében előadta: édesanyjukat „sokkolta” amikor tudomást szerzett arról, hogy az öccse bankszámláját 2012 júniusától gyakorlatilag lenullázta, azaz édesanyjukat minden készpénz vagyonától megfosztotta. A perben az alperes (jelen perben I. rendű alperes) ügygondnoka által benyújtott, a felperesnek 2012. november 19-én kézbesített 14. sorszámú beadvány ugyancsak az ajándékozási szerződés előzményeként rögzíti, hogy a felperes az édesanyjának bankszámlájáról jelentős összeget vett le. Ezt az ügygondnok a 2013. február 4-én tartott tárgyaláson is megismételte. A járásbíró ítélete ellen az I. rendű alperes ügygondnoka által benyújtott fellebbezés indokolása tartalmazza, miszerint a felperes az édesanyját, mint egy 8.000.000 forint készpénz vagyonától „megfosztotta” és részben ennek az I. rendű alperes általi felismerése és az ezzel való szembesülése hatására ajándékozta a II. rendű alperesnek a velemi ingatlan teljes egészét, és a szombathelyi lakás 2/4 tulajdoni hányadát. Ezt a beadványt a felperes 2013. április 26. napján vette át. De ugyanezt az előadást tartalmazza az I. rendű alperes jogi képviselője által a felperes jogi képviselőjének 2012. szeptember 10. napján írt elektronikus levél is. A fentiekből következően a felperes számára nem volt nóvum a II. rendű alperesnek a jelen perben 2015. március 16-án tartott tárgyaláson közölt nyilatkozata, miszerint az ajándékozási szerződéssel az édesanyjuk fő célja az volt, hogy visszaszerezze a számlájáról eltűnt pénzt. Miután a gondnokság alá helyezés iránti perben benyújtott fellebbezésből az I. rendű alperes álláspontja kitűnt, erről a felperes legkésőbb 2013. április 26. napján értesült is, a tévedést, ha volt ilyen, már ekkor felismerhette. Jogelődje a tévedést legkésőbb a halála napján, 2013. december 6-án ismerhette fel, ekként az igény 2015.

május 15-i érvényesítése még az ettől az időponttól számított egy éven túl is elkésett. Olyan menthető ok pedig, amely a Ptk. 326. § (2) bekezdése szerint a megtámadási határidő nyugvásához vezetett volna, nem állapítható meg.

A felülvizsgálati kérelem és ellenkérelem

- [28] A felperes a felülvizsgálati kérelmében azt kérte, hogy a Kúria a jogerős ítéletet helyezze hatályon kívül és helyette a jogszabályoknak megfelelő új határozat meghozatalával a keresetének adjon helyt: állapítsa meg az ajándékozási szerződés semmisségét, illetve érvénytelenségét és rendelkezzen az eredeti állapot helyreállításáról. A felperes a jogerős ítélet jogszabálysértő voltát a Pp. 3. § (3) bekezdésére, a 206. § (1) bekezdésére, a 163. § (3) bekezdésére, a 164. § (1) és (2) bekezdésére, a Pp. 182. § (3) bekezdésére, valamint a Pp. 221. §-ra, mint eljárásjogi jogszabálysértésre és a Ptk. 236. § (2) és (3) bekezdésére, valamint a Ptk. 327. § (1), (2) bekezdéseire, mint anyagi jogi jogszabálysértésre alapította.
- [29] A felperes álláspontja szerint a jogerős ítélet tévesen, a bizonyítékok okszerűtlen és egyoldalú mérlegelése; a bizonyítékok szabad mérlegeléséhez kapcsolódó alapelvi korlátok átlépése; a szakértői véleménnyel kapcsolatos aggályok kiküszöbölésének elmaradása; valamint az indokolási kötelezettség megsértése miatt súlyosan jogszabálysértően rendelkezett.
- [30] A szerződés érvénytelensége a Ptk. 17. § (1) bekezdése alapján
- [31] A felperes érvelése szerint az eljáró bíróságok kirívóan okszerűtlenül mérlegelték a perbeli bizonyítékokat. A csatolt orvosi dokumentáció alapján egyértelműen megállapítható, hogy az I. rendű alperes - kiváló fizikai állapota ellenére - már fél évvel a szerződéskötést megelőzően a legcsekélyebb mértékű önellátásra is képtelen volt. A lakásban megtett óvintézkedések ellenére abnormális cselekedetei miatt ön- és közveszélyesnek minősült. Zavart viselkedését több tanú tanúsította, demenciáját a kirendelt igazságügyi szakértő is megállapította, egyébként a bizonyított magatartása miatt (télen felöltözetlenül ment az utcára, a kukák között bolyongott stb.) belátási képességének hiánya orvosszakértői vizsgálat nélkül is megállapítható. Édesanyjuk csak a kíséretükkel közlekedett, minden nyilatkozatánál valamelyikük mellette állt, tehát akarata önálló érvényesítésre nem volt képes. Az orvosi papírok tartalmával nem volt tisztában, a körzeti orvost és a közjegyzőt sem tájékoztatta a pszichiátriai véleményről, (amelynek a tartalma ellentétes a háziorvosi igazolással). Az I. rendű alperesnek a szerződéskötéskor a saját maga által korábban adott megbízásról sem volt fogalma, hiszen a II. rendű alperes tényállítása szerint az ajándékozási szerződés okaként a pénz ellopásra hivatkozott. Ez az állítás a legkézenfekvőbb és a legkonkrétabb bizonyíték az I. rendű alperes szerződéskötés kori elmeállapotának a megítéléséhez. A becsatolt megbízással

bizonyított, jogszerű pénzfelvétel ismeretében ugyanis - ha belátási képessége megtartott - az édesanyjuk nyilvánvalóan nem nyilatkozhatott úgy, hogy a felperes ellopta a pénzét. Ha viszont mégis tett ilyen nyilatkozatot, ez alátámasztja súlyos demenciáját. Az eljáró bíróságok nem értékelték kellő súllyal a kétszeres ajándékozás tényét sem: tudta nélkül a közös várományi vagyonból kompenzáció címén ingatlant ajándékoz a II. rendű alperesnek, majd három hét múlva ugyanezt az ingatlant elajándékozta a felperes részére. Figyelman kívül hagyták az I. rendű alperes megmagyarázhatatlan cselekedeteit és viselkedését, különösen nem értékelték a testvére állapotára tett vallomását.

- [32] Ezzel szemben a gondozó vallomását - abból részleteket kiragadva - kiemelten és egyoldalúan értékelték. A tanú ugyanis még a per előtt elkészített jellemzésében - 2012 augusztusában - rögzítette az abnormális cselekedeteket és a kommunikáció teljes hiányát. Júliusban a memória teljes kiesését észlelte. A tanú azt is állította, hogy az I. rendű alperes egy perccel korábbi dolgokra sem emlékezett, az ajándékozásra pedig azt mondta, hogy „nehezen tudom elképzelni, hogy elment volna ügyvédhez, vagy hogy ilyen okiratot készítsen”. A felperes részletesen kitért arra is, hogy miért tekinthető elfogult - és szakmailag sem vehető figyelembe - tanúnak a háziorvos, aki valószínűleg úgy adta ki 2012. augusztus 1. napján az orvosi véleményt, hogy az I. rendű alperest nem is látta. Az eljáró bíróságok ráadásul olyan tanúk vallomásaira hivatkoznak, akik egyfelől fél évvel az ajándékozást megelőzően találkoztak a néhaival, másfelől korábbi nyilatkozatainak nem mondhattak ellent sem személyes, sem pedig egzisztenciális okokból, tehát nem tekinthetők független tanúnak sem. A felperes részletesen megindokolta, hogy álláspontja szerint az eljáró bíróságok által hivatkozott érdektelennek tekintett tanúk miért nem minősülnek érdektelennek. Hivatkozott a BH2013.133. eseti (munkaügyi) döntésre, amely szerinte a jelen perre analóg módon alkalmazható.
- [33] A felperes megismételte fellebbezési érvelését a bankszámla feletti meghatalmazást illetően is. Állította, hogy abból ő nem részesült, azt jogosultaknak juttatta, ő csak megbízott meghatalmazottként működött közre. Az I. rendű alperes 2012. augusztus 2. napján kelt nyilatkozata nyilvánvalóan nem a saját szándékából íródott, hiszen józan ésszel, belátási képessége birtokában nyilvánvalóan nem akarhatta a mindenki által ismert végrendeleti akaratát megváltoztatva a felperest az anyai örökségből kizárni. Az ajándékozási szerződés megkötése egyértelműen a II. rendű alperes érdekében történt, aki a saját elképzelései szerinti kompenzációval olyan állapotot teremtett, amelyet az édesanyjuk nyilvánvalóan nem kívánt.
- [34] A felperes álláspontja szerint a perbeli adatok alapján - különös tekintettel az orvosi iratokra és az ellentmondásokra - aggálytalanul megállapítható, hogy az I. rendű alperes ügyei viteléhez szükséges belátási képessége tartósan, már a szerződést megelőző időszakban is hiányzott.

- [35] A másodlagos jogcímen előterjesztett kereset vonatkozásában tévesen hivatkozik a másodfokú bíróság a gondnoksági perben elhangzottakra. Annak ugyanis semminemű eljárásjogi indoka nincs, hogy miért hivatkozik a másodfokú bíróság egy másik polgári per iratanyagába fellelhető tényelőadásokra. Minden előzmény nélkül, a jogerős ítéletben közölte a felperessel egy olyan elévülési ok fennállását, amely az eljárás során fel sem merült, a felperesnek ezért az érdemi védekezése előadására lehetősége sem volt. Az érdemi védekezés lehetőségétől való megfosztás pedig a perbeli egyenlőség súlyos sérelmét jelenti. A felperes fenntartotta, hogy a II. rendű alperes először csak a 2015. március 16. napján tartott tárgyaláson tett a szerződéskötés indokára olyan egyértelmű nyilatkozatot, ami nála a tévedés felismerésére vezetett.
- [36] A másodfokú bíróság a másodlagos jogcím vonatkozásában tévesen alkalmazta az elévülés nyugvására és megszakadására vonatkozó jogszabályhelyeket. A Ptk. 236. § (2) bekezdése a) pontja alapján a határidő a tévedés felismerésekor kezdődik, a felperes pedig a 2012. augusztus 2. napján kelt ajándékozási szerződés érvénytelenségére vonatkozóan már másfél hónappal később, 2012. szeptember 17-én benyújtotta a keresetlevelét. A keresetlevél benyújtása tehát jogszerűen, egy éven belül történt meg. A 2/2010. PK állásfoglalás 5/a. pontja azt mondja ki, hogy a keresetlevélben a Pp. 221. § c) pontja értelmében az érvényesített jogot kell megjelölni, nem pedig a konkrét jogcímet. A keresetlevél benyújtásakor a felperesnek az volt a határozott meggyőződése, hogy az I. rendű alperes nem lehetett belátási képessége birtokában a szerződés megkötésekor, így a tévedés, illetve a közös téves feltevés felismerése nyilvánvalóan nem állhatott fenn, a két jogcím együtt nem bírálható el. A bizonyítás sorrendisége szabályának szem előtt tartásával először a semmiségi (a Ptk. 17. § (1) bekezdés) jogcímre hivatkozott, majd amikor erre bizonyítéka volt, terjesztette ki a keresetét a megtámadási jogcímekre is, de ekkor már perben állt. Erre tekintettel az egy éves elévülési határidő nyugodott, az elkésettség tehát nem áll fenn. Amennyiben a keresetlevélben megjelölt jogcím hiánya mégis vitássá tenné a fenti érvelést, akkor viszont az elévülés megszakadása állapítható meg. A felperes ugyanis a keresetlevél benyújtásával kifejezte azon szándékát, hogy követelését bírósági úton kívánja érvényesíteni, így a perindítás anyagi jogi joghatása [Ptk. 327. § (1) bekezdés] az elévülés megszakadását eredményezte. Mindezen túlmenően a tévedés felismerésének időpontjára, valamint az elévülés nyugvásának kérdésében sem helytálló a másodfokú bíróság kifejtett érvelése, azt ugyanis az I. rendű alperes gondnokság alá helyezési perében elhangzottakra alapítja és a nyugvás kérdését is helytelenül mellőzi.
- [37] A felperes ugyanis csak a 2015. március 16-i tárgyaláson - a két igazságügyi szakértői vélemény ütköztetését követően - szembesült azzal, hogy az édesanyjuk minimális belátási képessége valószínűleg fennállt. Ezen a tárgyaláson szembesült azzal is, hogy az

ajándékozó I. rendű alperes azt mondta, hogy az ajándékozásra azért került sor, mert a felperes (a fia) ellopta a pénzét. A Legfelsőbb Bíróság kifejtette azon véleményét miszerint „az elévülés nyugvása felmerül, ha a jogosult alappal gondolta, hogy az igény érvényesítése útján jár”. A perbeli esetben pedig ez egyértelműen megállapítható. A tévedés felismerésére akkor lett volna módja a felperesnek, ha bizonyítást nyer az I. rendű alperes minimális belátási képessége, másfelől pedig mind az ajándékozó, mind pedig a megajándékozott kinyilvánítja, hogy az ajándékozás az ellopottnak vélt pénz miatt történt. A 2015. március 16-i tárgyalásig a II. rendű alperesi nyilatkozatok erre csak utaltak, a belátási képesség meglétét pedig csak a törvényszéki ítélet mondta ki jogerősen, vagyis a hivatkozása még ezt is megelőzte. A vonatkozó jogszabályok helyes értelmezése esetén az egy éves megtámadási határidő mindaddig nyugodott, amíg a semmisségi jogcím alapján a másodfokú bíróság jogerős döntést nem hozott, nyilvánvalóan okszerűtlen tévedésről beszélni addig, ameddig a tévedésben levő fél belátási képességének kérdése még nem dőlt el.

- [38] A felperes sérelmezte az indokolási kötelezettség megsértését, és ezen belül a szakértői véleménnyel kapcsolatos aggályok kiküszöbölésének elmaradását. A másodfokú bíróság törvénysértő módon járt el, amikor kritika nélkül elfogadta az elsőfokú bíróság álláspontját. Az elsőfokú bíróság dr. F. M. igazságügyi szakértő magánszakvéleményére azt fejtette ki, hogy az nem tette aggályossá a perbeli szakértői véleményt, annak ellenére, hogy az a kirendelt szakértő véleményével ellentétes végkövetkeztetést tartalmaz. Az elsőfokú bíróság lényegében a saját szubjektív megítélésének adott hangot, ez pedig túlmutat a szabad bírói mérlegelés lehetőségén, tekintettel arra, hogy az nem eredményezheti okszerűtlen végkövetkeztetések levonását és nem hagyhatja figyelmen kívül az objektív körülményeket. Ebben pedig a leglényegesebb körülmény, hogy a kirendelt igazságügyi szakértőnek nem volt módja néhai I. rendű alperes személyes vizsgálatára, ellentétben dr. F. M. igazságügyi szakértővel. A gondnoksági perben dr. F. igazságügyi szakértő vizsgálta a néhai I. rendű alperest, aki azonban a jelen perben nem volt kirendelt szakértő, ennek folytán a szerződéskötéskori és az azt megelőző körülményeket, a tanúk vallomásait és egyéb körülményeket nem ismerhette. Az ő jelen pert megelőzően tett elvi véleményének tekinthető nyilatkozatát bizonyítékként nem lehet értékelni. A felperes álláspontja szerint a kirendelt igazságügyi szakértő szakvéleménye súlyos, téves szakmai állítást is tartalmaz, amely még szakértelmét is kétségessé teszi.
- [39] Végül a felperes kifejtette, hogy a perköltség viselésére vonatkozó rendelkezés is jogszabálysértő.
- [40] A II. rendű alperes felülvizsgálati ellenkérelmében a jogerős ítélet hatályában való fenntartását indítványozta. Rámutatott arra, hogy a következetes kúriai gyakorlat alapján a felülvizsgálati eljárásban a bizonyítékok ismételt egybevetésének,

felülmérlegelésének nincs helye, az elsőfokú eljárásban pedig a felperesi jogi képviselő maga nyilatkozott úgy, hogy további bizonyítás lefolytatását nem kéri. Ebből következően az, hogy a bíróság a perbeli bizonyítékokat az ajándékozási szerződés Ptk. 17. § (1) bekezdése jogcímére alapítva elutasította a bizonyítékok mérlegelésén alapult, amelynek felülmérlegelésére lehetőség nincs. A II. rendű alperes részletesen kitért arra, hogy a bíróság a perbeli bizonyítékokat helytállóan értékelte, a szakértői vélemények - még a felperes által becsatolt magánszakértői vélemény is - részben alátámasztották, hogy az édesanyjuknak az ajándékozási szerződés megkötésekor mentális állapotáról csak valószínűsíthető vélemény adható, kétséget kizáróan nem lehet megállapítani sem azt, hogy rendelkezett, sem azt, hogy nem rendelkezett belátási képességgel, illetve rendelkezhetett azzal a képességgel, ami a szerződés megkötéséhez szükséges. A néhaival napi kapcsolatban álló N. J. feljegyzései az intézeti elhelyezéshez készültek, ugyanakkor a feljegyzésekből is az megállapítható, hogy a néhaival lehetett kommunikálni, tudomása volt a dolgokról és tiszta pillanataiban rendelkezni tudott. Ennek megfelelően a bizonyítékok helytálló értékelésével rendelkeztek az eljáró bíróságok arról, hogy az ajándékozási szerződés ezen a jogcímen érvényes.

- [41] A másodlagos jogcímen előterjesztett keresethez kapcsolódóan az alperes szerint a felperes vagylagos előterjesztést tett és az ajándékozási szerződést a 2015. júniusi előkészítő iratában egy újabb jogcímen támadta. Az e körben kifejtett érvelése azonban téves és alaptalan. Az alperes szerint a perben kétséget kizáróan bizonyítást nyert, hogy a felperes az édesanyja számlájáról, annak tudta és akarata nélkül 2012 nyarán több részletben mintegy 8.000.000 forintot felvett. Az alperes kétségbe vonta, hogy a felperes által csak 2015 márciusában talált, számítógéppel írt és nyomtatott, 2011. december 10-re dátumozott megbízáson egyáltalán a néhai aláírása szerepel. A felperes igényének elévülésével kapcsolatban pedig a jogerős ítélet helyesen foglalt állást.

A Kúria döntése és jogi indokai

- [42] A Kúria a jogerős ítéletet a Pp. 275. § (2) bekezdése alapján a felülvizsgálati kérelem keretei között bírálta felül.
- [43] A felülvizsgálati kérelem nem alapos.
- [44] A 2012. augusztus 2-i szerződés érvénytelensége a Ptk. 17. §-a alapján
- [45] A felperes ebben a körben lényegében az eljáró bíróságok mérlegelését - a orvosi dokumentáció figyelmen kívül hagyását, a tanúvallomások egyoldalú értékelését - és a szakértői vélemények közötti ellentmondás feloldásának hiányát, ezen belül a beszerzett szakvélemény megalapozatlanságát sérelmezte.
- [46] A Kúria egyetértett a jogerős döntéssel és annak indokaival, azt nem ismétli meg. A felperes felülvizsgálati kérelmére figyelemmel az alábbiakat emeli ki.

- [47] A cselekvőképesség tekintetében a jog feltételezi, hogy minden ember képes saját érdekeit felismerni, ennek megfelelő akaratot kialakítani és azt egyértelműen kinyilvánítani. A megfelelő akarat kialakításába az is beleértendő, hogy képes nyilatkozatának jogkövetkezményeit átlátni, amelyeket viselnie kell. A belátási képességnek a jognyilatkozat tételkor (a szerződéskötéskor) való fennállása vagy hiánya ténykérdésnek minősül. Ha az érintett személy belátási képessége a jognyilatkozat megtételkor hiányzott a jog nem ismerheti el őt cselekvőképesnek, mert ilyen állapotban érdekeivel, valós akaratával egyező döntés meghozatalára képtelen volt. A Ptk. 17. § (2) bekezdése alapján az ilyen állapotban tett jognyilatkozat semmis. A belátási képesség hiányát számos olyan ok előidézheti, amely miatt a gondnokság alá helyezés még szükségtelen, vagy még nem történt meg. Az ilyen állapot megállapításához, különösen, ha az érintett személy már nem él, széles körű bizonyítást kell lefolytatni, mivel a belátási képesség teljes hiányának az adott helyen, időben és körülmények között kell fennállnia (BH 1996.465.).
- [48] Az elsőfokú bíróság helytállóan állapította meg, hogy a Pp. 164. § (1) bekezdése főszabálya alapján a felperest terhelte állításának - az édesanyjuk beszámítási képességének hiánya miatti, a Ptk. 17. § (1) bekezdésén alapuló szerződési semmisség - bizonyítása.
- [49] Annak a ténykérdésnek az eldöntésére, hogy az I. rendű alperes 2012. augusztus 2. napján az ügyei viteléhez szükséges belátási képességgel rendelkezett-e, az elsőfokú bíróság a szükséges bizonyítást lefolytatta. A felek által előterjesztett tanúbizonyítási indítványoknak helyt adott és elrendelte a szakértői bizonyítást, valamint a felperes által beszerzett magánszakvélemény szakértőjét és a bíróság által kirendelt szakértőt együttesen meghallgatta.
- [50] a) Alaptalanul érvel a felperes a gondnoksági per iratainak a jelen eljárásban való felhasználása szükségtelenségével és perbeli értékelésének jogsértő jellegével. A gondnokság alá helyezési eljárás (a gondnoksági perre még irányadó 1959. évi Ptk. 14. §-a szerint) annak a jogi megítélését jelenti, hogy az alperes állapota - belátási képessége tartósan, vagy időszakosan visszatérő nagymértékű csökkenése, vagy teljesen hiánya - a mindennapi élet viszonyai szempontjából indokolt-e. A gondnokság alá helyezési eljárás tárgya az I. rendű alperes, aktuális belátási képességének a vizsgálata volt, azonban a kirendelt szakértő a személyes vizsgálat alapján előterjesztett szakvéleményében a jelen per tárgyát képező szerződés megkötése időpontjában fennállt cselekvőképességre, illetve annak hiányára is nyilatkozott. A jelen perbeli szakvélemény figyelembe vette a gondnokság alá helyezés iránti per egyes anyagait (szakvélemény, tárgyalási jegyzőkönyvek), amit a felek már ismertek. A gondnoksági perben elhangzottak kihatással voltak jelen eljárásra (a szerződés megkötéséhez vezető folyamat), tehát a per anyagává tett iratok bizonyítékként (Pp. 166. § (1) bekezdés) való értékelése nem jogszabálysértő.

- [51] b) Tévesen érvel a felperes a Pp. 182. § (3) bekezdés megsértésével. A bizonyítékok között értékelt szakértői vélemények részben az I. rendű alperes személyes vizsgálatán (a gondnoksági eljárásban keletkezett, az iratokhoz csatolt szakvélemény és a felperes által csatolt magánszakértői vélemény), illetve a korábbi orvosi dokumentáción és szakvéleményeken (a perben elrendelt szakvélemény) alapultak. A szakértők az I. rendű alperes szerződéskötéskori állapotát - orvosi szempontból - eltérően ítélték meg. Kétségtelen, hogy a perben kirendelt szakértő az I. rendű alperest már nem tudta vizsgálni. Rendelkezésére állt azonban a gondnokság alá helyezési perben beszerzett szakvélemény, a néhai állapotával kapcsolatos orvosi iratok (kórházi zárójelentések, pszichiátriai vélemények), valamint a perbeli tanúvallomások. Az sem hagyható figyelmen kívül, hogy a felperes által felkért szakértő is csak a szerződés megkötését követően fél évvel később vizsgálta meg az I. rendű alperest, azután, hogy szeptemberben, - orvosilag dokumentáltan - az állapota rosszabbodása miatt kórházba, majd idősotthonba került.
- [52] Az elsőfokú bíróság helyesen minősítette a szakvéleményt aggálytalannak. A szakértői vélemény nem volt homályos, vagy hiányos (a szakértő a szakvéleményét kiegészítette). Megállapításait alátámasztotta két, az I. rendű alperest személyesen megvizsgált orvos tanú is, (Dr. Sz. M., dr. V. É.), akik maguk sem zárták ki, hogy az I. rendű alperesnek lehettek tiszta pillanatai, ennek hiánya ugyanis teljes bizonyossággal nem állapítható meg. Tény, hogy az I. rendű alperes (korábbi) állapotának orvosi szempontból való megítélésében a két szakértő eltérő álláspontra helyezkedett és személyes meghallgatásukkor véleményüket fenntartották. Önmagában azonban az, hogy a felperes által csatolt magánszakértő eltérő következtetésre jutott - egy korábbi időpontban fennállt cselekvőképesség/cselekvőképtelenség orvosi megítélésében - még nem alapozza meg a szakvélemény aggályosságát.
- [53] c) A felperes érvelésével szemben nem minősíthető egyoldalúnak a tanúvallomások értékelése. Az elsőfokú bíróság a felperesi tanúk vallomását is figyelembe vette és az I. rendű alperes eseti - tanúk által észlelt - zavart viselkedését megállapította. Helyesen mutatott rá azonban arra, hogy a tanúk - többek között az I. rendű alperes testvére - a zavarodott viselkedést, a lakás állapotát hónapokkal a szerződés megkötése előtt tapasztalták (a testvére 2012 márciusában találkozott az I. rendű alperessel), ebből pedig azt a következtetést levonni, hogy az I. rendű alperes állapotában az időszakos változás is kizárt, az csak stagnált vagy rosszabbodott, nem lehet. Helyállón értékelte tehát nagyobb súllyal az elsőfokú bíróság azoknak a tanúknak a tanúvallomásait, akik az I. rendű alperessel a szerződéskötés időpontjához közelebb (banki alkalmazott), vagy azt közvetlenül megelőzően (házi orvos) találkoztak, illetve aki folyamatosan, napi szinten gondozta (N. J.). Ezek a tanúvallomások viszont alátámasztották a

szakvéleményben foglaltakat, miszerint az I. rendű alperesnek a zavart állapota mellett szellemileg tiszta időszakai is voltak, amikor képes volt cselekedetei következményét felmérni és akaratát kinyilvánítani. A Kúria egy eseti döntésében rámutatott arra, önmagában a fél súlyos agyérelmeszesedésének orvosi ténye nem zárja ki a tudata időnkénti feltisztulását, akkor pedig nyilatkozata érvényes. A Ptk. 17. § (1) bekezdésében foglalt jogkövetkezmény - a szerződés semmissége - ugyanis csak a teljes cselekvőképtelenség bizonyossággal való megállapítása esetén alkalmazható (BH1996.205).

- [54] Ami pedig a felperesnek a tanúk elfogultságára való hivatkozását illeti, az teljesen alaptalan. Az általa felhívott eseti döntés még analógiaként sem alkalmazható, N. J.-t mindkét fél megbízta az édesanyjuk felügyeletével, a banki alkalmazott esetében a munkaviszony fel sem merült, a háziorvos a II. rendű alperessel hierarchikus munkakapcsolatban nem állt.
- [55] Következetes a Kúria gyakorlata abban, hogy a mérlegelésen alapuló jogerős határozat megalapozatlansága a felülvizsgálati eljárásban csak akkor állapítható meg, ha a tényállás feltáratlan maradt, vagy a megállapított tényállás iratellenes, okszerűtlen, logikai ellentmondást tartalmazó mérlegelésen alapul. A felülvizsgálati eljárás nem ad alapot a bizonyítékok felülmérlegelésére, ha az egyes bizonyítékokból eltérő következtetés is levonható lett volna, az minősíthető nyilvánvalóan okszerűtlen következtetésnek, amikor a bizonyítékokból csak egyfajta a felülvizsgálattal támadott ítélettől eltérő következtetésre lehet jutni (BH 2013.119-II.). A perbeli esetben az eljáró bíróságok a Pp. 3. § (3) bekezdése maradéktalan betartásával, a bizonyítékoknak a Pp. 206. § (1) bekezdésében foglalt okszerű mérlegelésével jutottak arra a következtetésre, hogy a felperes a rá rótt bizonyítási kötelezettségnek (Pp. 164. § (1) bekezdés) nem tudott eleget tenni, nem tudta sikerrel bizonyítani azt, hogy édesanyjuk a szerződés megkötése időpontjában cselekvőképtelen volt, ezáltal jognyilatkozata Ptk. 17. § (2) bekezdése alapján semmis.
- [56] Alaptalanul hivatkozik a felperes a Pp. 221. §-ának megsértésére is. Mind az első- mind a másodfokú bíróság a döntését megindokolta, az elsőfokú bíróság részletes (6-12. oldalig) terjedő bizonyítékértékelését és jogi álláspontját a másodfokú bíróság osztotta, ebben a körben az elsőfokú bíróság ítéletét annak helyes indokaira figyelemmel hagyta helyben, tehát a döntés ismételt megindoklása szükségtelen.
- [57] A szerződés érvénytelensége a Ptk. 210. § (1) és (3) bekezdése alapján
- [58] Alaptalanul érvel a felperes az elévülés jogerős ítéleti megállapítását illetően a fegyveregyenlőség eljárásjogi alapelvének a megsértésével. Az elsőfokú bíróság a másodlagos jogcímen előterjesztett keresetet a megtámadási határidő elmulasztására miatt utasította el, mivel álláspontja szerint a felperes a tévedést a vitatott szerződés megkötéséről történt értesülésekor felismerhette, az I. rendű alperes pedig 2013. december 6. napján

elhalálózott. A másodfokú bíróság ehhez képest a gondnoksági perben elhangzott nyilatkozatokat, iratokat (fellebbezés) is figyelembe vette és azt állapította meg, hogy a felperes az általa hivatkozott megtámadási okról legkésőbb 2013. április 26-án tudomást szerzett, a szerződést viszont csak a 2015. május 15-i előkészítő iratában támadta meg. A felperes érvelésével szemben a másodfokú bíróság tehát nem új elévülési okra hivatkozott, hanem a megtámadási határidő elmulasztására vonatkozó elsőfokú - érdemi - döntést helybenhagyva, a tévedés felismerésének időpontját egy későbbi időpontra módosította. Ebből következően nem sérült a Pp. 3.§ (2) és (3) bekezdése, a Pp.163. § (3) bekezdése, illetve a Pp. 164. § (1) és (2) bekezdése.

- [59] Ténykérdés, hogy a felperes a keresetlevélben a szerződés érvénytelenségét kizárólag a Ptk. 17. § (1) bekezdése alapján a (2) bekezdés szerinti semmis voltára alapította és a megtámadási jogcímekre csak 2015 májusában (az elsőfokú eljárásban) hivatkozott. A felperes a megtámadási határidővel kapcsolatban azzal érvelt, hogy a szerződés érvénytelensége iránti kereset (általánosságban) magában foglalja - függetlenül attól, hogy arra eredetileg hivatkozott-e - a szerződés megtámadását is, azaz a semmisség megállapítása esetén a később előterjesztett megtámadási jogcímek érvényesítésére vonatkozó Ptk.-ban meghatározott határidő a keresetlevél beadásának időpontjára - visszamenőleg - értelmezendő.
- [60] Helyesen érvel a felperes azzal, hogy a bíróság alapvetően a kereseti kérelemhez és nem az abban meghatározott jogcímhez van kötve. Téved azonban, amikor azt fejti ki, hogy a szerződés érvénytelenségének megállapítása iránti keresetben hivatkozott semmisségi ok a megtámadási okokat is magában foglalja. A 2/2010. (VI. 28.) PK vélemény 5.a) pontja alapján a bíróság a kereseti tényállásban előadottakhoz, valamint a kereset tárgyához kötve van. Ebben a körben „nagy jelentősége van annak, hogy a felek az érvénytelenségi keresetben a szerződés semmisségének a megállapítását kérik, vagy - gyakran több jogcímre hivatkozva - a megtámadási jogukat gyakorolják. A semmisségre alapított érvénytelenség kérelem esetén a bíróság a szerződés semmisségét - hivatalból is - más okból, más jogcím alapján megállapíthatja, e körben tehát nem érvényesül a kereseti kérelemhez kötöttség elve.” A bíróság azonban a semmisségi keresetet más jogcímen, megtámadási okként nem bírálhatja el, arra nem térhet át. Az 5.b) pont a szerződés semmisége hivatalbóli észlelésének bírósági kötelezettségével szemben a szerződés megtámadási ok miatti érvénytelenségével kapcsolatban ugyanakkor azt fejti ki, hogy a szerződés megtámadása esetén „jellemzően a kereseti kérelemhez kötöttség a jogcím tekintetében is érvényesül”, kivéve, amikor a Ptk. 210. § (1) bekezdése helyett a Ptk. 210. § (3) bekezdése alapján is megállapítható az érvénytelenség. A félnek azonban ebben a kivételes esetben is meg kell jelölnie a megtámadás jogcímét, a bíróság ugyanis csak a Ptk. 210. §-án belül térhet át az egyik

megtámadási jogcímről a másokra.

- [61] A fentiek alapján önmagában az a tény, hogy a felperes a szerződés semmisségének megállapítása iránti keresetét egy éven belül nyújtotta be, annak elbírálására nincs kihatással (az a Ptk. 234. § (1) bekezdése alapján határidő nélkül érvényesíthető), a megtámadási jogcímre alapított keresete esetén viszont - erre irányuló hivatkozás (kifogás) alapján - a törvényi határidő fennállását vizsgálni kell. A perbeli esetben a felperes elsődlegesen semmisségi okra hivatkozott, a Ptk. 210. § (1) és (3) bekezdésére alapított érvénytelenségi jogcímeket később jelölte meg, a megtámadási határidő ennek figyelembe vételével vizsgálandó.
- [62] A Ptk. 210. § (1) és (3) bekezdésére alapított érvénytelenség körében a megtámadási határidő kezdő időpontjára a Ptk. 236. § (1) bekezdésében meghatározott egy éves időtartam az irányadó. A Ptk. 236. § (2) bekezdésének a) pontja és (3) bekezdése pedig meghatározza a megtámadási határidő (az egy év) kezdetét.
- [63] A Kúria maradéktalanul osztotta a jogerős ítéletnek a megtámadási határidő kezdő időpontjára vonatkozó - a peradatokból helyesen levont - megállapításait, azt nem ismétli meg. A felperes érvelésével szemben a gondnoksági periratok jelen perbeli értékelése - a korábban kifejtettekre figyelemmel - nem jogszabálysértő. A másodfokú bíróság ténymegállapításai (a gondnoksági perben elhangzott, közokiratban foglalt tanúvallomás, a fellebbezés) alapján egyértelműen megállapítható, hogy a felperes tudomással bírt szerződés megkötésének okáról. A felperes, saját meggyőződése szerint a készpénz felvételekor az I. rendű akaratának megfelelően, tehát jogszerűen járt el, annak felismerése, hogy ezt az édesanyja viszont másképp élte meg (megfosztotta a készpénzvagyonától), a peradatok alapján legkésőbb a fellebbezés kézhezvételekor számára nyilvánvalóan kiderült.
- [64] Tévesen állítja a felperes az elévülés nyugvása és az elévülés megszakadása jogerős ítéleti jogszabálysértését (Ptk. 326. § (2) és 327. § (1) és (2) bekezdése). Az az érvelése, hogy a két különböző jogcímen előterjesztett keresete egymást kizárja (ha bizonyított a cselekvőképtelenség, okafogyott a tévedés, a közös téves feltevés) ezért az elsődleges keresete elbírálásáig az elévülés nyugodott, a Ptk. 326. § (2) bekezdése szerinti menthető okként nem értelmezhető. A folyamatban levő perben a felperes szubjektív megítélése a pernyertessége/pervesztessége esélyéről, a megtámadási határidő menthető okból történő jogérvényesítési akadályának nem minősíthető. Nem lett volna jogszabályi akadály annak, hogy a felperes már eleve másodlagos kereseti kérelmet terjesszen elő a szerződés érvénytelenségének megtámadási okokon alapuló megállapítása iránt. Ezzel szemben - ahogyan az a felülvizsgálati kérelemből is megállapítható - eredetileg kizárólag az I. rendű alperes cselekvőképtelen állapotára tekintettel kérte a szerződés semmisségének megállapítását. Azonban a szakértői véleményre tekintettel látta, hogy a semmisségi keresete nem lesz eredményes, tért át a tévedésen alapuló megtámadási okra, ami semmiképpen sem

viSSZamenőleges hatályú.

- [65] A Ptk. 327. § (1) bekezdésében az elévülés megszakadásánál a felperes a felsorolt négy tényből a követelés bírósági úton való érvényesítésére hivatkozott. A Kúria visszautal a korábban kifejtettekre: a szerződés semmisségére alapított érvénytelenségi kereset – automatikusan, a megjelölt jogcím hiányában –nem jelenti egyben a szerződés megtámadási ok miatti érvénytelenségét, azaz a keresetlevél benyújtása az elévülés megszakítását nem eredményezi.
- [66] Ami pedig a felperes perköltségre vonatkozó felülvizsgálati kérelmét illeti, az nem felel meg a Pp. 272. § (1) bekezdésének. A felperes azt kérte, hogy a Kúria a határozatában a Pp. 80. § (2) bekezdése, vagy a Pp. 78. § (5) bekezdése alapján rendelkezzen, a kérelmében nem jelölte meg, hogy jogerős ítélet rendelkezése melyik jogszabályhelyet sérti. A Kúria ezért a perköltség tekintetében az jogerős ítélet érdemi felülvizsgálatát mellőzte (BH2015. 307.).
- [67] A fentiek alapján a jogerős ítélet sem anyagi jogi, sem eljárásjogi jogszabályt nem sértett, ezért azt a Kúria a Pp. 275. § (3) bekezdése alapján hatályában fenntartotta.

Záró rész

- [68] A Kúria a felülvizsgálati kérelmet a Pp. 274. § (1) bekezdése alapján tárgyaláson kívül bírálta el.
- [69] A felperes felülvizsgálati kérelme nem vezetett eredményre, ezért a Kúria a Pp. 270. § alapján alkalmazandó Pp. 78. § (1) bekezdése alapján kötelezte őt az alperes felmerült költségeinek a megtérítésére, amelyet a 32/2003. IM rendelet alapján mérlegeléssel határozott meg azzal, hogy az tartalmazza az ÁFA-t is.
- [70] A felperes a felülvizsgálati eljárási illetéket lerótt, ezért a Kúria úgy rendelkezett, hogy pervesztességére figyelemmel azt maga köteles viselni.

, 2016. szeptember 27.

Dr. Makai Katalin s.k. a tanács elnöke, dr. Kövesné dr. Kósa
Zsuzsanna s.k. előadó bíró, dr. Baloginé dr. Faiszt Judit s.k. bíró

A kiadmány hitelélül:
tisztviselő